

รายงานสรุปผลการดำเนินงาน

การส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้

ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม และประชาธิปไตย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบราฮิวดาส
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

จัดทำโดย

นางชญาน์พัชญ์ สิริศักดิ์

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบราฮิวดาส

คำนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นราธิวาส ได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตย ของสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 17 โรงเรียน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้อง กับหลักสูตร นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตลอดจน เหมาะสมกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของจังหวัดนราธิวาส การดำเนินงานมุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาทบทวน และพัฒนาหลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น รวมทั้ง วัดและประเมินผลตามสภาพจริง ควบคู่กับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านการอบรม การให้ คำปรึกษา การนิเทศติดตาม และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูสามารถจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง และตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

การส่งเสริมและพัฒนาดังกล่าวให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ความเป็นมาของชาติและท้องถิ่น สิทธิ หน้าที่ กฎหมาย คุณธรรม และหลักการประชาธิปไตย ตลอดจนพัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้ข้อมูลและหลักฐาน การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ไขความขัดแย้ง อย่างสันติ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ ภาคภูมิใจในความเป็นไทยและท้องถิ่น เคารพความ หลากหลายทางศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสรุปผลการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัด ทั้ง 17 โรงเรียน โดยนำเสนอผลการดำเนินงานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิธีการดำเนินงาน แนวปฏิบัติ ที่เป็นแบบอย่าง ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ สามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนการนิเทศ ติดตาม และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นราธิวาส

บทสรุปผู้บริหาร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นราธิวาสดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตยของสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 17 โรงเรียน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาทบทวนและพัฒนาหลักสูตร ออกแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ตลอดจนวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ควบคู่กับการพัฒนาครูผ่านการให้คำปรึกษา การนิเทศติดตาม และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้ การจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของจังหวัดนราธิวาส

ผลการดำเนินงานเชิงปริมาณพบว่า ผู้เรียนจำนวน 15,929 คน ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็น ร้อยละ 100 และครูผู้สอนจำนวน 198 คน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเป็นแบบอย่างได้ คิดเป็นร้อยละ 100 สถานศึกษาทั้ง 17 โรงเรียนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนด และมีสถานศึกษา จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Civil Education) จำนวน 15 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.24

เมื่อจำแนกรูปแบบการจัดกิจกรรม พบว่า สถานศึกษาดำเนินการโดยบูรณาการในสาระการเรียนรู้ มากที่สุด จำนวน 11 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 64.71 รองลงมาคือการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน 8 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 47.06 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 7 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 41.18 และการจัด กิจกรรมเสริมหลักสูตร จำนวน 3 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.65

ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เป็นแบบอย่าง พบว่า สถานศึกษามีแนวปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างด้านภูมิศาสตร์ และด้านประวัติศาสตร์ด้านละ 7 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 41.18 ส่วนด้านหน้าที่พลเมือง ด้านศิลปธรรม และ ด้านประชาธิปไตยมีด้านละ 8 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 47.06 โดยกระบวนการและนวัตกรรมที่ปรากฏ จากการดำเนินงาน ได้แก่ วงจรคุณภาพ PDCA, Geo-DRIVE Model, CIPPA Model, วิธีการทางประวัติศาสตร์ โครงการพลเมือง โครงการคุณธรรม DEMO Driving Model การนิเทศแบบกัลยาณมิตร และกระบวนการ PLC

ผลการดำเนินงานเชิงคุณภาพสะท้อนว่า ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ประวัติความเป็นมาของชาติและท้องถิ่น สิทธิ หน้าที่ กฎหมาย คุณธรรม และหลักการประชาธิปไตย รวมทั้ง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การสืบค้นและใช้หลักฐาน การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง มีวินัย ความรับผิดชอบ จิตสาธารณะ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและท้องถิ่น ตลอดจนเคารพความหลากหลายทางศาสนา ภาษาและ วัฒนธรรม และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้สอดคล้องกับหลักสูตร ตัวชี้วัด บริบทของผู้เรียน และอัตลักษณ์ของพื้นที่ ใช้ปัญหา เหตุการณ์ สถานการณ์จริง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล วัดและประเมินผลตามสภาพจริง ตลอดจนนำผลการนิเทศและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC ไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานพบข้อจำกัดด้านความพร้อมของบุคลากร งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ครูบางส่วนยังขาดความมั่นใจในการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกและการประเมินผลตามสภาพจริง ขณะที่การจัดกิจกรรมนอกสถานศึกษามีข้อจำกัดด้านงบประมาณ การเดินทาง เวลา และความปลอดภัย นอกจากนี้ เนื้อหาบางประเด็นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศาสนา หน้าที่พลเมือง และประชาธิปไตยมีความละเอียดอ่อนในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างรอบคอบและเป็นกลาง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์จึงควรดำเนินการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การโค้ช การนิเทศติดตาม และกระบวนการ PLC พร้อมทั้งจัดทำคลังสื่อ ข้อมูลท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ และเครื่องมือวัดและประเมินผลที่ผ่านการตรวจสอบ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่าย ตลอดจนรวบรวมและขยายผลแนวปฏิบัติที่เป็นแบบอย่าง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ทั้งห้าด้านให้เกิดผลต่อผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

สารบัญ

รายการ

หน้า

คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ง
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินงาน	3
ส่วนที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	7
ส่วนที่ 4 แนวปฏิบัติที่เป็นแบบอย่าง	11
ส่วนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ	19

ส่วนที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569–2570 ภายใต้แนวคิด “เรียนดี มีคุณธรรม” โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่คุณธรรม รู้รักพื้นฐานความเป็นไทย รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก มีทักษะที่จำเป็น และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างรับผิดชอบ พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การใช้สื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำนโยบายดังกล่าวมากำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝังความรักในสถาบันหลักของชาติและการน้อมนำพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษาสู่การปฏิบัติ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม และประชาธิปไตยให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ มีคุณธรรม รู้สิทธิและหน้าที่ และเติบโตเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การจัดการเรียนรู้ทั้งห้าด้านมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ สังคม และความเป็นมาของชาติและท้องถิ่น สามารถสืบค้น ตรวจสอบ วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลหรือหลักฐาน อย่างมีเหตุผล ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ เคารพกฎหมายและกติกาของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมตามวิถีประชาธิปไตย การจัดการเรียนรู้จึงต้องก้าวพ้นการจดจำเนื้อหา ไปสู่การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

จังหวัดนราธิวาสมีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงสาระในหลักสูตรกับสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วิถีชีวิต ทรัพยากร และทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยใช้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นราธิวาสจึงดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม และประชาธิปไตยของสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 17 โรงเรียน โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาทบทวนและพัฒนาหลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้สื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ควบคู่กับการพัฒนาครู ผ่านการอบรม การให้คำปรึกษา การนิเทศติดตาม และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ทั้งห้าด้านเกิดผลต่อความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 17 โรงเรียน ให้จัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตยได้สอดคล้องกับหลักสูตร นโยบาย การศึกษา และบริบทของพื้นที่
2. เพื่อพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ตลอดจนวัดและประเมินผลตามสภาพจริงได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ คุณธรรม ความรับผิดชอบ จิตสาธารณะ ความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทยและท้องถิ่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตยได้อย่างสันติ
4. เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ รวมทั้งรวบรวมแนว ปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างของสถานศึกษาในสังกัด

1.3 ขอบเขตข้อมูล

1.3.1 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี จำนวน 17 โรงเรียน ผู้เรียน จำนวน 15,929 คน และครูผู้สอนจำนวน 198 คน ตามข้อมูลที่สถานศึกษารายงาน

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินงานครอบคลุมการจัดการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ภูมิศาสตร์
- 2) ประวัติศาสตร์
- 3) หน้าที่พลเมือง
- 4) ศิลธรรม
- 5) ประชาธิปไตย

การวิเคราะห์ข้อมูลครอบคลุมด้านหลักสูตร การออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและครู แนวปฏิบัติที่เป็น แบบอย่าง ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการและรวบรวมข้อมูลในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 และใช้ข้อมูลสถานศึกษา ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2569

ส่วนที่ 2

ผลการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตยจากสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 17 แห่ง โดยสรุปผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

2.1 ผลเชิงปริมาณ

ผลการดำเนินงานในภาพรวมพบว่า สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดการเรียนรู้ทั้งห้าด้าน ผู้เรียนและครูผู้สอนตามฐานข้อมูลได้เข้าร่วมการดำเนินงานครบตามจำนวนที่รายงานรายละเอียดดังตาราง

รายการ	จำนวนทั้งหมด	จำนวนที่ดำเนินการ	ร้อยละ
ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม	15,929 คน	15,929 คน	100.00
ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเป็นแบบอย่างได้	198 คน	198 คน	100.00
สถานศึกษาในสังกัด	17 แห่ง	17 แห่ง	100.00
สถานศึกษาจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Civil Education)	17 แห่ง	15 แห่ง	88.24

จากตารางพบว่า ผู้เรียนจำนวน 15,929 คน ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 100 และครูผู้สอนจำนวน 198 คน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเป็นแบบอย่างได้ คิดเป็นร้อยละ 100 สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายตามข้อมูลที่สถานศึกษารายงาน นอกจากนี้ สถานศึกษาทั้ง 17 แห่งได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้ดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 100 ขณะที่สถานศึกษาจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพลเมืองจำนวน 15 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 88.24

2.1.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา

สถานศึกษาเลือกจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับโครงสร้างหลักสูตร ความพร้อมของครู ลักษณะของผู้เรียน และบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยสถานศึกษาหนึ่งแห่งสามารถดำเนินการได้มากกว่าหนึ่งรูปแบบรายละเอียดดังตาราง

รูปแบบการจัดกิจกรรม	จำนวนสถานศึกษา	ร้อยละ
บูรณาการในสาระการเรียนรู้	11 แห่ง	64.71
จัดทำรายวิชาเพิ่มเติม	8 แห่ง	47.06
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	7 แห่ง	41.18
กิจกรรมเสริมหลักสูตร	3 แห่ง	17.65

จากตารางพบว่า รูปแบบที่สถานศึกษาดำเนินการมากที่สุดคือการบูรณาการในสาระการเรียนรู้ จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 64.71 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่เชื่อมโยงเนื้อหาทั้งห้าด้านเข้ากับ รายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ที่มีอยู่ รองลงมาคือการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.06 และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 41.18 ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรมี จำนวน 3 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.65

2.1.2 สถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้เป็นแบบอย่าง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาณราธิวาสส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการจัดการ เรียนรู้ที่มีเป้าหมาย ขั้นตอนดำเนินงาน การวัดและประเมินผล และหลักฐานผลสำเร็จที่ชัดเจน เพื่อบรรลุ เป็นแนวปฏิบัติที่สามารถเผยแพร่และประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาอื่นได้ รายละเอียดดังตาราง

ด้านการจัดการเรียนรู้	จำนวนจาก 17 แห่ง	ร้อยละ
ภูมิศาสตร์	7 แห่ง	41.18
ประวัติศาสตร์	7 แห่ง	41.18
หน้าที่พลเมือง	8 แห่ง	47.06
ศีลธรรม	8 แห่ง	47.06
ประชาธิปไตย	8 แห่ง	47.06

จากตารางพบว่า สถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้เป็นแบบอย่างด้านหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม และ ประชาธิปไตยมีด้านละ 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 47.06 ส่วนด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์มีด้านละ 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 41.18 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาได้พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมทั้งห้าด้าน แต่ยังมีโอกาสส่งเสริมและขยายผลให้มีจำนวนสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเพิ่มขึ้น

2.2 ผลเชิงคุณภาพ

ผลเชิงคุณภาพสังเคราะห์จากข้อมูลการดำเนินงานที่สถานศึกษารายงาน โดยพิจารณาผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้

2.2.1 ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนในสถานศึกษาทั้ง 17 แห่งได้รับการพัฒนาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหากับบริบทท้องถิ่นและสังคมพหุวัฒนธรรมของจังหวัดนราธิวาส ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะพื้นที่ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติความเป็นมาของชาติและท้องถิ่น ตลอดจนสิทธิหน้าที่ กฎหมาย คุณธรรม และหลักการประชาธิปไตย สามารถเชื่อมโยงความรู้กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล

ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้สืบค้น รวบรวม ตรวจสอบ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานหรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น แผนที่ ภาพถ่าย เอกสาร หลักฐานทางประวัติศาสตร์ คำบอกเล่า สื่อดิจิทัล และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนไม่ยึดติดกับการจดจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว แต่สามารถตั้งคำถาม ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และใช้หลักฐานประกอบการอธิบายหรือการตัดสินใจได้ดีขึ้น

ในด้านทักษะ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงพื้นที่ การคิดเชิงประวัติศาสตร์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผ่านการสำรวจ การอภิปราย การทำโครงการ การนำเสนอผลงาน และการปฏิบัติจริง ผู้เรียนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ยอมรับมติหรือข้อตกลงของกลุ่ม และเรียนรู้การแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

ในด้านคุณลักษณะ ผู้เรียนมีวินัย ความรับผิดชอบ คุณธรรม จิตสาธารณะ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและท้องถิ่น ตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชน สามารถเคารพความแตกต่างทางศาสนา ภาษาและวัฒนธรรม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนหรือชุมชนตามบทบาทหน้าที่ของตน

2.2.2 ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา

ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น สามารถวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด แล้วนำมาออกแบบหน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน อัตลักษณ์ของสถานศึกษา และสภาพสังคมพหุวัฒนธรรมของจังหวัดนราธิวาส

ครูสามารถนำปัญหา เหตุการณ์ สถานการณ์จริง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งประยุกต์ใช้กระบวนการหรือรูปแบบที่หลากหลาย เช่น

การเรียนรู้โดยใช้โครงงานหรือปัญหาเป็นฐาน กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมพลเมือง โครงงานคุณธรรม การเรียนรู้แบบร่วมมือ และสถานการณ์จำลองทางประชาธิปไตย

ด้านการใช้สื่อ ครูสามารถเลือกใช้แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายดาวเทียม เอกสาร หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ข่าว สื่อดิจิทัล และเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศให้เหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและความร่วมมือจากผู้ปกครอง ผู้นำศาสนา ราษฎร์ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาสนับสนุนการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

ครูมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การประเมินจากการปฏิบัติงาน ชิ้นงาน โครงงาน การนำเสนอ แบบสังเกตพฤติกรรม แฟ้มสะสมงาน การประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน และการสะท้อนคิด ตลอดจนนำข้อมูลสะท้อนกลับจากการนิเทศและกระบวนการ PLC ไปใช้ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ และเครื่องมือประเมินอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสราญวาสดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทั้งห้าด้าน โดยเชื่อมโยงการดำเนินงานระดับสำนักงานเขตพื้นที่กับการนำไปปฏิบัติในระดับสถานศึกษาครอบคลุมด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ดังนี้

3.1 กระบวนการขับเคลื่อนระดับสำนักงานเขตพื้นที่

1. สํารวจและวิเคราะห์ข้อมูล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ความพร้อม ปัญหา และความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาในด้านหลักสูตร ครูผู้สอน สื่อ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล พร้อมทั้งพิจารณาบริบทของผู้เรียนและชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลกำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2. สร้างความเข้าใจร่วมกัน

ชี้แจงนโยบาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินงานแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตร การจัดกิจกรรม การวัดและประเมินผล และผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและสะท้อนข้อจำกัดของตนเอง

3. พัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร

ส่งเสริมการพัฒนาครูผ่านการอบรมออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การให้คำปรึกษา การโค้ช และกระบวนการ PLC โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร ออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลตามสภาพจริง

4. นิเทศ ติดตาม และให้ข้อมูลสะท้อนกลับ

ดำเนินการนิเทศผ่านการเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการสอน การสนทนากับครูและผู้เรียน การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ เครื่องมือประเมิน และชิ้นงานของผู้เรียน จากนั้นให้ข้อมูลสะท้อนกลับแบบกัลยาณมิตร ชี้แนะจุดแข็ง ประเด็นที่ควรพัฒนา และแนวทางปรับปรุงที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

5. ปรับปรุงและติดตามผล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการนิเทศร่วมกับสถานศึกษา กำหนดแนวทางพัฒนาเป็นรายโรงเรียน และติดตามผลการปรับปรุงในรอบถัดไป พร้อมทั้งรวบรวมแนวปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จเข้าสู่กระบวนการ PLC เพื่อเผยแพร่และขยายผลสู่เครือข่ายสถานศึกษาในสังกัด

3.2 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์

ด้านหลักสูตร: ส่งเสริมให้สถานศึกษาทบทวนมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระภูมิศาสตร์ แล้วออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทจังหวัดนราธิวาส เช่น ลักษณะภูมิประเทศทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มน้ำ ชายฝั่งทะเล การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ ภัยพิบัติ และปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตน

ด้านการจัดการเรียนรู้: สนับสนุนการใช้กระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์ โดยให้ผู้เรียนตั้งคำถามเชิงพื้นที่ รวบรวมและจัดระบบข้อมูล วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และสรุปข้อค้นพบ รวมทั้งใช้ปัญหาหรือปรากฏการณ์เป็นฐาน จัดกิจกรรมสำรวจพื้นที่ และพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนหรือชุมชน

ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้: ส่งเสริมการใช้แผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth สื่อดิจิทัล และเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ควบคู่กับแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติในท้องถิ่น โดยครูตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับความพร้อมของสถานศึกษาและผู้เรียน

ด้านการวัดและประเมินผล: ประเมินจากความรู้ควบคู่กับกระบวนการทำงาน โดยใช้หลักฐานจากงานภาคสนาม แผนที่ ชิ้นงาน โครงการ การนำเสนอ และความสามารถในการอ่าน ตีความ วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์หรือเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

3.3 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

ด้านหลักสูตร: ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทยอย่างครบถ้วนและเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจพัฒนาการ เหตุการณ์ บุคคลสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับสากล

ด้านการจัดการเรียนรู้: สนับสนุนการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยให้ผู้เรียนกำหนดประเด็นหรือคำถาม รวบรวมหลักฐาน ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ วิเคราะห์ ตีความ สังเคราะห์ และนำเสนอข้อค้นพบ นอกจากนี้ อาจใช้โครงการ ละครประวัติศาสตร์ การสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน และการศึกษาแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้: ส่งเสริมการใช้เอกสาร ภาพถ่าย แผนที่ วัตถุโบราณ คำบอกเล่า พิพิธภัณฑสถาน และแหล่งประวัติศาสตร์ ตลอดจนสื่อดิจิทัลที่มีแหล่งอ้างอิงน่าเชื่อถือ โดยเน้นให้ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่งและแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น

ด้านการวัดและประเมินผล: ประเมินความรู้ควบคู่กับทักษะการใช้หลักฐาน การอธิบายเหตุและผล การจัดลำดับเหตุการณ์ การตีความข้อมูล และการนำเสนอข้อสรุปอย่างมีเหตุผล โดยประเมินจากรายงาน ชิ้นงาน โครงการ นิทรรศการ การนำเสนอ หรือการสะท้อนคิดของผู้เรียน

3.4 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง

ด้านหลักสูตร: ส่งเสริมให้สถานศึกษาบูรณาการความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย ความรับผิดชอบ คัดสรรความเป็นมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมไว้ในรายวิชาและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเชื่อมโยงเนื้อหากับสถานการณ์ใกล้ตัว

ด้านการจัดการเรียนรู้: สนับสนุนการใช้กรณีศึกษา การอภิปราย การโต้วาที บทบาทสมมติ การวิเคราะห์ปัญหา และโครงการบริการสังคม เพื่อให้ผู้เรียนฝึกคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของห้องเรียน โรงเรียนหรือชุมชน

ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้: ใช้กฎหมายใกล้ตัว ข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน สื่อดิจิทัล และสถานการณ์จริง เป็นสื่อการเรียนรู้ รวมทั้งประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทของพลเมืองในสังคม

ด้านการวัดและประเมินผล: ประเมินจากความรู้ ความสามารถในการใช้เหตุผล การปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติ โดยพิจารณาทั้งกระบวนการทำงาน พฤติกรรม และผลของกิจกรรมหรือโครงการ

3.5 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ศีลธรรม

ด้านหลักสูตร: ส่งเสริมให้สถานศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและกำหนดคุณธรรมเป้าหมายที่เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความกตัญญู และจิตสาธารณะ แล้วบูรณาการไว้ในรายวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และวิถีชีวิตประจำวันของสถานศึกษา

ด้านการจัดการเรียนรู้: สนับสนุนการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ทางจริยธรรม โครงการคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา ห้องเรียนคุณธรรม และการลงมือปฏิบัติจริง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนวิเคราะห์คุณค่า ตัดสินใจเชิงจริยธรรม ปฏิบัติ และสะท้อนผลจากการกระทำของตน

ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้: ใช้บุคคลต้นแบบ เรื่องเล่า กรณีศึกษา ศาสนสถาน ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชุมชน และครอบครัวเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม และหลีกเลี่ยงการนำเสนอที่ทำให้เกิดอคติหรือความขัดแย้ง

ด้านการวัดและประเมินผล: ประเมินพัฒนาการด้านพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องจากสถานการณ์จริง โดยใช้แบบสังเกต บันทึกความดี แฟ้มสะสมงาน บันทึกสะท้อนคิด การประเมินตนเอง และข้อมูลจากครู เพื่อน หรือผู้ปกครองประกอบกัน

3.6 การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประชาธิปไตย

ด้านหลักสูตร: ส่งเสริมให้สถานศึกษาบูรณาการหลักประชาธิปไตย สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค หลักนิติธรรม การเคารพเสียงส่วนใหญ่ และการคุ้มครองสิทธิของเสียงส่วนน้อยไว้ในรายวิชาและกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม

ด้านการจัดการเรียนรู้: จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงผ่านการเลือกตั้งหัวหน้าห้อง หรือสภานักเรียน การประชุมชั้นเรียน การอภิปราย การโต้วาที การกำหนดข้อตกลงร่วม การลงคะแนน และการแสวงหาฉันทามติ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่าประชาธิปไตยเป็นทั้งหลักการ กระบวนการ และวิถีชีวิต

ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้: ใช้ข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน สถานการณ์จำลอง ห้องเรียนประชาธิปไตย สภานักเรียน ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยครูตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อมูลก่อนนำมาใช้ และจัดพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์

ด้านการวัดและประเมินผล: ประเมินทั้งความรู้และพฤติกรรมจากการปฏิบัติจริง ได้แก่ การใช้เหตุผล การรับฟังความคิดเห็น การเคารพสิทธิและกติกา การยอมรับความแตกต่าง การปฏิบัติตามมติของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมอย่างรับผิดชอบ โดยใช้แบบสังเกต ชิ้นงาน รายงานกิจกรรม การประเมินตนเอง และการสะท้อนคิดประกอบกัน

ส่วนที่ 4

แนวปฏิบัติที่เป็นแบบอย่าง

แนวปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างในส่วนนี้เป็นตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ที่สถานศึกษานำหลักสูตร รูปแบบ การเรียนรู้เชิงรุก เทคโนโลยีดิจิทัล แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และกระบวนการพัฒนาคุณภาพมาประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของจังหวัดนราธิวาส การดำเนินงานครอบคลุม การจัดการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญ กับการลงมือปฏิบัติ การใช้ข้อมูลและหลักฐาน การมีส่วนร่วมของผู้เรียน การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ตลอดจนการสะท้อนผลและพัฒนางานผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC)

4.1 ภูมิศาสตร์: โรงเรียนนราธิวาส

โรงเรียนนราธิวาสดำเนินโครงการพัฒนาทักษะนักเรียนด้านสังคมศาสตร์โดยประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพ PDCA เป็นกรอบในการวางแผน ดำเนินงาน ตรวจสอบ และปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบ มุ่งให้ผู้เรียน สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางภูมิศาสตร์กับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และความหลากหลายทางสังคมและ วัฒนธรรมของท้องถิ่น

ขั้นการวางแผน (Plan) โรงเรียนศึกษานโยบาย หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และบริบทของ สถานศึกษา รวมทั้งวิเคราะห์ความพร้อมของผู้เรียน ครูผู้สอน สื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ เพื่อนำ ข้อมูลมากำหนดเป้าหมาย ออกแบบกิจกรรม และกำหนดวิธีวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกัน

ขั้นการดำเนินงาน (Do) ครูจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงสาระภูมิศาสตร์กับพื้นที่จริงและสังคมพหุวัฒนธรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษา สำรวจ สังเกต รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และนำเสนอข้อค้นพบด้วยวิธีการที่หลากหลาย กระบวนการดังกล่าวช่วยให้บทเรียนไม่จำกัดอยู่เพียงเนื้อหาใน ตำรา แต่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ของผู้เรียนโดยตรง

ขั้นการตรวจสอบ (Check) โรงเรียนนิเทศและประเมินผลโดยใช้เครื่องมือหลายประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบทดสอบ เพื่อพิจารณาทั้งความรู้ ทักษะ กระบวนการทำงาน และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ข้อมูลจากการประเมินถูกนำมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดและใช้สะท้อนคุณภาพการ จัดกิจกรรม

ขั้นการปรับปรุงและพัฒนา (Act) ครูและผู้เกี่ยวข้องร่วมกันวิเคราะห์ผล สรุปจุดเด่น ประเด็นที่ควร พัฒนา และปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากขึ้น แนวทางดังกล่าวทำให้การจัดการเรียนรู้มีความ ต่อเนื่อง สามารถต่อยอดกิจกรรมที่มีคุณภาพ และใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนในรอบการดำเนินงาน ถัดไป

4.2 ภูมิศาสตร์: โรงเรียนนราสิกขาลัย

โรงเรียนนราสิกขาลัยใช้ Geo-DRIVE Model เป็นกรอบขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ โดยบูรณาการกระบวนการสืบสอบทางภูมิศาสตร์ เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ งานภาคสนาม และการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในการตั้งคำถาม รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์พื้นที่ อธิบายความสัมพันธ์เชิงภูมิศาสตร์ และประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำความเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น

องค์ประกอบที่หนึ่ง Diagnose & Design เป็นการวิเคราะห์หลักสูตร ตัวชี้วัด ความต้องการจำเป็นของผู้เรียน และบริบทของพื้นที่ ก่อนนำผลการวิเคราะห์มาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรม คำถามทางภูมิศาสตร์ ภาระงาน และเกณฑ์การประเมิน การออกแบบเริ่มจากประเด็นหรือปรากฏการณ์ที่ผู้เรียนพบเห็นได้จริง เพื่อกระตุ้นความสนใจและทำให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบที่สอง Resources & Tools Integration เป็นการคัดเลือกและบูรณาการทรัพยากรกับเครื่องมือที่เหมาะสม เช่น Google Earth, ArcGIS Online, OpenStreetMap ภาพถ่ายดาวเทียม แผนที่ และข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม เครื่องมือเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถสังเกต เปรียบเทียบ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ได้หลายระดับ รวมทั้งตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิประเทศ ทรัพยากร การตั้งถิ่นฐาน อาชีพ และสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบที่สาม Implementation & Active Classroom เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติผ่านการตั้งคำถาม การรวบรวมข้อมูล การสำรวจพื้นที่ การทำงานร่วมกัน การวิเคราะห์แผนที่และภาพถ่าย ตลอดจนการนำเสนอข้อค้นพบ ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ตั้งคำถามกระตุ้นการคิด และให้คำแนะนำระหว่างการเรียนรู้

องค์ประกอบที่สี่ Verification & Scaling Up เป็นการตรวจสอบผลการเรียนรู้จากชิ้นงาน กระบวนการทำงาน การนำเสนอ และการใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ พร้อมทั้งสะท้อนผลผ่านกระบวนการ PLC เพื่อปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ สื่อ และเครื่องมือประเมิน ก่อนนำแนวทางที่ได้ไปแลกเปลี่ยนหรือขยายผลในระดับกลุ่มสาระและเครือข่ายวิชาชีพ

4.3 ประวัติศาสตร์: โรงเรียนร่มเกล้า

โรงเรียนร่มเกล้าจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้ CIPPA Model เป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีส่วนร่วมทั้งทางร่างกายและสติปัญญา ใช้กระบวนการเรียนรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่เหมาะสม

การจัดกิจกรรมเริ่มจากการทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อเชื่อมโยงกับประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่จะศึกษา จากนั้นผู้เรียนแสวงหาความรู้ใหม่จากข้อมูล เอกสาร หรือแหล่งเรียนรู้ที่กำหนด โดยครูออกแบบคำถามและภาระงานให้ผู้เรียนพิจารณาข้อมูลมากกว่าการจดจำเหตุการณ์เพียงอย่างเดียว

ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านการเรียนแบบร่วมมือ โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มบ้าน สมาชิกแต่ละคนรับผิดชอบศึกษาประเด็นเฉพาะ แล้วนำความรู้กลับมาอธิบาย แลกเปลี่ยน และสังเคราะห์ร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม วิธีการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการสื่อสาร การรับฟัง การทำงานร่วมกัน และความรับผิดชอบต่อภาระงานของตน

ภายหลังการแลกเปลี่ยน ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้และจัดทำชิ้นงานด้วย Canva ก่อนเผยแพร่ผ่าน Padlet ทำให้สามารถนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบและแลกเปลี่ยนผลงานระหว่างกลุ่มได้ การประเมินครอบคลุมความรู้ทางประวัติศาสตร์ ทักษะการทำงานกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้ และคุณภาพของชิ้นงานตามสภาพจริง

4.4 ประวัติศาสตร์: โรงเรียนสวนพระยาวิทยา

โรงเรียนสวนพระยาวิทยามุ่งพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และการคิดเชิงประวัติศาสตร์เป็นฐาน เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับประวัติศาสตร์ระดับชาติและสากล เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ในมิติของเวลา พื้นที่ บุคคล และบริบททางสังคม

ผู้เรียนมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดประเด็นหรือคำถามทางประวัติศาสตร์ การสืบค้นและรวบรวมหลักฐานจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การตรวจสอบที่มาและความน่าเชื่อถือของหลักฐาน ตลอดจนการเปรียบเทียบข้อมูลที่อาจมีมุมมองแตกต่างกัน กระบวนการนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าความรู้ทางประวัติศาสตร์เกิดจากการศึกษาหลักฐานและการตีความอย่างมีเหตุผล

หลังจากตรวจสอบหลักฐาน ผู้เรียนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น พิจารณาสาเหตุและผลกระทบของเหตุการณ์ และสังเคราะห์เป็นคำอธิบายหรือข้อสรุปของตน โดยอ้างอิงหลักฐานประกอบอย่างเหมาะสม ครูทำหน้าที่ตั้งคำถาม ชี้แนะแหล่งข้อมูล และช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบเหตุผลของข้อสรุป

โรงเรียนนำแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีเสมือนจริงมาใช้สนับสนุนการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงสถานที่ เหตุการณ์ หรือหลักฐานที่ไม่สามารถศึกษาได้โดยตรง เมื่อสิ้นสุดกิจกรรม ครูร่วมกันถอดบทเรียนผ่าน PLC วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ คุณภาพชิ้นงาน และข้อจำกัดที่เกิดขึ้น เพื่อนำผลไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

4.5 หน้าที่พลเมือง: โรงเรียนร่มเกล้า

โรงเรียนร่มเกล้าจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองโดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ก่อนออกแบบกิจกรรมเรื่องกฎหมายใกล้ตัวด้วย CIPPA Model ร่วมกับ Mind Map เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสถานการณ์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

ครูใช้คำถามหรือกรณีศึกษากระตุ้นให้ผู้เรียนทบทวนประสบการณ์เดิม ระบุประเด็นที่ต้องการศึกษา และสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่เหมาะสม ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์สาระสำคัญของกฎหมาย เชื่อมโยงกับสถานการณ์ใกล้ตัว และจัดระบบความคิดด้วย Mind Map ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิ หน้าที่ การปฏิบัติตามกฎหมาย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อบุคคลหรือส่วนรวม

กิจกรรมเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การทำงานกลุ่ม และการนำเสนอ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียน อธิบายเหตุผล รับฟังมุมมองที่แตกต่าง และร่วมกันหาข้อสรุป การประเมินครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และ เจตคติ เพื่อสะท้อนความสามารถในการนำความรู้ไปพิจารณาสถานการณ์และปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบ

ครูนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะมาสะท้อนผ่าน PLC เพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ และกิจกรรม พร้อมเผยแพร่ผลงานหรือแนวทางที่พัฒนาขึ้นให้ครูและผู้เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

4.6 หน้าที่พลเมือง: โรงเรียนนราสิกขาลัย

โรงเรียนนราสิกขาลัยใช้ปัญหาทางสังคมใกล้ตัวเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง โดยออกแบบกิจกรรมในลักษณะโครงงานพลเมือง กรณีศึกษา และกิจกรรมบริการชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมผ่านการศึกษาปัญหาและการลงมือปฏิบัติจริง

กระบวนการเริ่มจากการให้ผู้เรียนสำรวจและระบุปัญหาที่พบในโรงเรียนหรือชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ สาเหตุ ผู้ได้รับผลกระทบ และแนวทางแก้ไข จากนั้นจึงกำหนดประเด็นโครงงาน รวบรวมข้อมูล แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และวางแผนดำเนินงานโดยแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน

โรงเรียนประสานความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่าย เพื่อสนับสนุนข้อมูล แหล่งเรียนรู้ และการ ดำเนินกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับบุคคลที่มีบทบาทและมุมมองแตกต่างกัน รวมทั้งฝึก การสื่อสาร การเจรจา การรับผิดชอบ และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

การประเมินใช้ข้อมูลจากพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ชิ้นงาน แฟ้มสะสมงาน การประเมินตนเอง และการ ประเมินโดยเพื่อน เพื่อสะท้อนทั้งผลลัพธ์และกระบวนการเรียนรู้ จากนั้นครูนำบทเรียนที่ได้ไปขยายผล ด้วยการเปิดชั้นเรียน ให้ครูร่วมสังเกต แลกเปลี่ยน และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน

4.7 ศีลธรรม: โรงเรียนร่มเกล้า

โรงเรียนร่มเกล้าใช้นวัตกรรม Zero Drugs Model และ RK-FAMILY MODEL เป็นกรอบบูรณาการ การป้องกันยาเสพติดเข้ากับการพัฒนาศีลธรรม วินัย และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเชื่อมโยงการ ดำเนินงานกับห้องเรียนคุณธรรม กิจกรรมจิตอาสา และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วม

การดำเนินงานไม่ได้มุ่งให้ผู้เรียนเพียงรับรู้โทษของยาเสพติด แต่ให้ตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง สามารถตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยง และรับผิดชอบต่อผลของการกระทำ ครูใช้

กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กำหนดคุณธรรมเป้าหมาย และนำหลักคุณธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนถูกนำมาใช้เชื่อมโยงการทำงานระหว่างครู ผู้เรียน เพื่อน และครอบครัว เพื่อให้การเฝ้าระวัง ป้องกัน และช่วยเหลือดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมห้องเรียนคุณธรรมและจิตอาสา ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกวินัย ความรับผิดชอบ การเสียสละ และการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมผ่านการปฏิบัติจริง

โรงเรียนติดตามพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและใช้การเสริมแรงเชิงบวก เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักษาพฤติกรรมที่เหมาะสม แนวทางดังกล่าวช่วยให้นักเรียนพัฒนาศีลธรรมสัมพันธ์กับการดูแลผู้เรียนและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสถานศึกษา

4.8 ศีลธรรม: โรงเรียนสวนพระยาวิทยา

โรงเรียนสวนพระยาวิทยาจัดการเรียนรู้ด้านศีลธรรมโดยกำหนดคุณธรรมเป้าหมายให้ชัดเจนและเชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียน จากนั้นออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์หรือปัญหาทางจริยธรรม กิจกรรมจิตอาสา และโครงการคุณธรรม

การใช้สถานการณ์ทางจริยธรรมช่วยให้ผู้เรียนฝึกพิจารณาทางเลือก ผลกระทบ และเหตุผลประกอบการตัดสินใจ โดยไม่มุ่งเน้นเพียงการตอบว่าพฤติกรรมใดถูกหรือผิด แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปราย รับฟังมุมมองที่แตกต่าง และพิจารณาความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวม

กิจกรรมจิตอาสาและโครงการคุณธรรมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมกันสำรวจปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผน ลงมือปฏิบัติ และติดตามผล ทำให้คุณธรรมเป้าหมายถูกแปลงเป็นพฤติกรรมและการปฏิบัติที่สังเกตได้ ครูทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ติดตาม และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์

การประเมินใช้การสังเกตพฤติกรรม แฟ้มสะสมงาน และบันทึกสะท้อนคิด เพื่อพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูนำข้อมูลที่ได้มาถอดบทเรียนผ่าน PLC เพื่อปรับปรุงกิจกรรม วิธิตีตตาม และเครื่องมือประเมินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4.9 ประชาธิปไตย: โรงเรียนสวนพระยาวิทยา

โรงเรียนสวนพระยาวิทยามุ่งสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตย (Democratic Way of Life) ให้เกิดขึ้นทั้งในห้องเรียนและสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ลงมือปฏิบัติ และรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจร่วมกัน ภายใต้หลักการเคารพสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

1. การออกแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning Design)

ครูวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐาน และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย ก่อนออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น ผู้เรียนร่วมกำหนดข้อตกลงและกติกาของห้องเรียน รวมทั้งพิจารณาวิธีจัดการเมื่อมีการฝ่าฝืนข้อตกลงโดยใช้แนวทางเชิงสมานฉันท์

การกำหนดกติการ่วมให้ผู้เรียนเข้าใจว่ากติกาที่เป็นธรรมควรเกิดจากการมีส่วนร่วม มีเหตุผลรองรับใช้กับทุกคนอย่างเสมอภาค และสามารถทบทวนได้ โรงเรียนออกแบบประเด็นการตัดสินใจให้ผู้เรียนเรียนรู้การใช้เสียงข้างมากควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิของเสียงข้างน้อย เพื่อให้ประชาธิปไตยถูกลดทอนเหลือเพียงการลงคะแนนตัดสิน

2. กระบวนการสืบสอบและถกแถลงประชาธิปไตย (Democratic Inquiry and Deliberation)

ผู้เรียนสำรวจปัญหาหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับห้องเรียน โรงเรียน หรือสังคม รวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย และนำข้อมูลเข้าสู่เวทีอภิปรายที่เสรีและปลอดภัย ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถาม และโต้แย้งด้วยเหตุผลโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เมื่อมีข้อมูลและความคิดเห็นเพียงพอ ผู้เรียนร่วมกันตัดสินใจด้วยการลงคะแนนหรือแสวงหาฉันทามติตามความเหมาะสม พร้อมแบ่งบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานอย่างโปร่งใส หลังการดำเนินกิจกรรม สมาชิกสะท้อนระดับการมีส่วนร่วมของตนเอง และกลุ่ม ตลอดจนพิจารณาว่ากระบวนการตัดสินใจมีความเป็นธรรมและเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างเพียงใด

3. ประสบการณ์ประชาธิปไตยในสถานศึกษา (Experiential and School Democracy)

โรงเรียนจัดประสบการณ์ประชาธิปไตยผ่านรัฐสภาจำลอง การอภิปรายสาธารณะ สภานักเรียน ชมรม และชุมนุม เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ตั้งแต่การสมัคร การนำเสนอนโยบาย การเลือกตั้งอย่างสุจริตและโปร่งใส การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทน ตลอดจนการรายงานผลต่อสมาชิก

การดำเนินงานเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบการทำงานและแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมขององค์กรนักเรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าผู้ได้รับเลือกตั้งต้องรับผิดชอบต่อผู้เลือก มีหน้าที่สื่อสารข้อมูลอย่างโปร่งใส และยอมรับการตรวจสอบตามกติกาที่กำหนดร่วมกัน

4. การประเมินสมรรถนะตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

โรงเรียนประเมินความสามารถของผู้เรียนจากการปฏิบัติจริง โดยพิจารณาการทำงานร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง การใช้เหตุผล การเคารพสิทธิและกติกา ความรับผิดชอบ ตลอดจนบทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตาม

หลักฐานประกอบการประเมินประกอบด้วยรายงานกิจกรรม บันทึกสะท้อนคิด ชิ้นงานนโยบายสาธารณะจำลอง และพฤติกรรมระหว่างการทำกิจกรรม ใช้การประเมินจากครู เพื่อน และผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลายมุมมองและช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงพัฒนาการของตนเอง

5. การถอดบทเรียนและขยายผล

ครูร่วมกันสะท้อนผลผ่านกระบวนการ PLC โดยวิเคราะห์บรรยากาศในชั้นเรียน ระดับการมีส่วนร่วม คุณภาพของการอภิปราย ความเป็นธรรมของกระบวนการตัดสินใจ และพฤติกรรมของผู้เรียน จากนั้นนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมและสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ สื่อการสอน และบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานสามารถนำไปเผยแพร่ผ่านนิทรรศการ หรือเครือข่ายครูผู้สอน เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการสร้างวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4.10 ประชาธิปไตย: โรงเรียนนราสิกขาลัย

โรงเรียนนราสิกขาลัยใช้ DEMO Driving Model เป็นกรอบขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ด้านประชาธิปไตย โดยมุ่งยกระดับจากการจัดกิจกรรมเลือกตั้งเป็นครั้งคราวไปสู่การสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย ในวิถีชีวิตประจำวันของสถานศึกษา (Democratic Culture in School Life) ให้ผู้เรียนรู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างรับผิดชอบ เคารพความหลากหลาย ใช้เหตุผล และแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

1. D – Define and Design Safe Space

โรงเรียนสำรวจระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและตรวจสอบว่ามีพื้นที่หรือช่องทางใดที่ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างปลอดภัย จากนั้นครูและผู้เรียนร่วมกำหนดข้อตกลงที่ยึดหลักการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ใช้ความรุนแรง ไม่ดูหมิ่นความคิดเห็นที่แตกต่าง และรับฟังกันด้วยเหตุผล โรงเรียนกำหนดสมรรถนะเป้าหมายให้ครอบคลุมความเข้าใจเรื่องสิทธิและความรับผิดชอบ การคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันสื่อ การแสวงหาข้อตกลงร่วม และการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เพื่อใช้เป็นกรอบในการออกแบบกิจกรรมและประเมินพัฒนาการของผู้เรียน

2. E – Empower Active Learning

ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านกระบวนการถกแถลงและการสืบสอบนโยบายสาธารณะ ให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องหรือปัญหาจากข้อมูลหลายด้าน ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล และพัฒนาข้อเสนอของตนโดยใช้เหตุผลและหลักฐานประกอบ

กิจกรรมบทบาทสมมติและสถานการณ์จำลองช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทบาทของบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ส่วนโครงการพลเมืองเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสำรวจปัญหาในโรงเรียนหรือชุมชน วิเคราะห์สาเหตุและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ก่อนจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายหรือแนวทางแก้ไขที่คำนึงถึงสิทธิ ประโยชน์ส่วนรวม และความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน

3. M – Mainstream Democratic Life

โรงเรียนยกระดับบทบาทของสถานักเรียนให้เป็นตัวแทนเสียงของผู้เรียนและเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นระหว่างผู้เรียน ผู้บริหาร และครู เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเสนอปัญหา ความต้องการ และข้อเสนอได้อย่างสร้างสรรค์

นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอโครงการและร่วมลงคะแนนจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรมนักเรียนบางส่วน กระบวนการดังกล่าวทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การพิจารณาทางเลือก การจัดลำดับความสำคัญ การใช้ทรัพยากรอย่างรับผิดชอบ และการตรวจสอบผลการดำเนินงานร่วมกัน

4. O – Outcomes and Open Reflection

การประเมินให้ความสำคัญกับสมรรถนะและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริง ได้แก่ การรับฟัง การใช้เหตุผล การเคารพความเห็นต่าง การทำงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมอย่างรับผิดชอบ มากกว่าการพิจารณาความรู้จากแบบทดสอบเพียงอย่างเดียว

ผู้เรียนได้รับโอกาสให้สะท้อนว่ากระบวนการประชาธิปไตยช่วยแก้ปัญหา ลดความขัดแย้ง หรือสร้างความเป็นธรรมได้อย่างไร รวมทั้งพิจารณาบทบาทของตนเองว่ามีส่วนสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการทำงานของกลุ่มในลักษณะใด การสะท้อนดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างหลักการประชาธิปไตยกับการปฏิบัติในชีวิตจริง

5. การขยายผลและเชื่อมโยงชุมชน (Scaling and Community Connection)

ครูถอดบทเรียนผ่านกระบวนการ PLC เพื่อวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนปัญหา และพัฒนานวัตกรรมหรือคู่มือที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป กระบวนการขยายผลครอบคลุมทั้งระดับชั้นเรียน กลุ่มสาระ สถานศึกษา และเครือข่ายวิชาชีพ

โรงเรียนจัดเวทีให้ผู้เรียนนำเสนอข้อค้นพบและข้อเสนอต่อชุมชนหรือหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการสื่อสารกับสาธารณะ เรียนรู้กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนตามวิถีประชาธิปไตย

จากแนวปฏิบัติทั้ง 10 ตัวอย่าง พบลักษณะร่วมสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตรและบริบทก่อนออกแบบกิจกรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การประเมินผลตามสภาพจริง และการใช้ PLC เป็นกลไกในการสะท้อนผลและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งได้

ส่วนที่ 5

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตย มีความก้าวหน้าและปรากฏแนวปฏิบัติที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ระดับสถานศึกษา และระดับชั้นเรียน ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถขับเคลื่อนงานได้ในระดับที่ต่างกัน การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางสนับสนุนให้ตรงกับสภาพจริงและความต้องการจำเป็นของแต่ละสถานศึกษา

5.1 ปัญหาและอุปสรรค

5.1.1 ความแตกต่างด้านความพร้อมของสถานศึกษา

สถานศึกษาแต่ละแห่งมีความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ สื่อ เทคโนโลยี อุปกรณ์ ระบบอินเทอร์เน็ต และแหล่งเรียนรู้แตกต่างกัน บางแห่งสามารถนำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ สื่อดิจิทัล และแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษามาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย ขณะที่บางแห่งยังมีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์และทรัพยากรพื้นฐาน ส่งผลให้รูปแบบและคุณภาพของการจัดกิจกรรมไม่เท่าเทียมกัน

ความแตกต่างดังกล่าวยังมีผลต่อความต่อเนื่องของการดำเนินงาน โดยสถานศึกษาที่มีบุคลากรและทรัพยากรพร้อมสามารถพัฒนากิจกรรมหรือนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดอาจดำเนินกิจกรรมได้เป็นบางช่วงหรือเฉพาะกิจ ดังนั้น การสนับสนุนด้วยรูปแบบเดียวกันทุกแห่งอาจไม่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน

5.1.2 ความรู้ ความเข้าใจ และความมั่นใจของครูผู้สอน

ครูบางส่วนยังขาดความมั่นใจในการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก โดยเฉพาะการกำหนดคำถามสำคัญ การออกแบบภาระงานที่ส่งเสริมการคิด การเชื่อมโยงกิจกรรมกับผลลัพธ์การเรียนรู้ และการจัดการชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมบางกรณีจึงอาจเน้นความสนุกหรือการมีส่วนร่วม แต่ยังไม่เชื่อมโยงกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะ และหลักฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างชัดเจน

การบูรณาการบริบทท้องถิ่นก็เป็นอีกประเด็นที่ต้องพัฒนา เนื่องจากครูจำเป็นต้องคัดเลือกข้อมูลและแหล่งเรียนรู้ที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ เหมาะสมกับวัย และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ของกลุ่มคนในพื้นที่

นอกจากนี้ ครูบางส่วนยังต้องการพัฒนาความสามารถด้านการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เช่น การกำหนดเกณฑ์ประเมินชิ้นงาน การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม การประเมินทักษะการคิดและการมีส่วนร่วม

รวมถึงการใช้ผลประโยชน์เพื่อปรับปรุงผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อประกอบกับภาระงานด้านการสอนและงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย จึงทำให้ครูมีเวลาจำกัดในการออกแบบกิจกรรม พัฒนาสื่อ และสร้างเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพ

5.1.3 ข้อจำกัดในการใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา

การจัดการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับพื้นที่จริง หลักฐานทางประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญ และทรัพยากรในชุมชน ขณะที่การจัดการเรียนรู้ด้านหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม และประชาธิปไตยควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบุคคล หน่วยงาน และสถานการณ์จริง อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมนอกสถานศึกษายังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ การเดินทาง ระยะเวลา บุคลากรดูแล และความปลอดภัยของผู้เรียน

สถานการณ์ดังกล่าวทำให้บางสถานศึกษาไม่สามารถใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกได้เต็มศักยภาพ หรือจำเป็นต้องลดขอบเขตกิจกรรมให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ ขณะเดียวกัน ข้อมูลท้องถิ่นที่ผ่านการตรวจสอบทางวิชาการและจัดทำให้อยู่ในรูปแบบพร้อมใช้สำหรับการเรียนการสอนยังมีไม่เพียงพอ ครูจึงต้องใช้เวลาในการสืบค้น ตรวจสอบ และเรียบเรียงข้อมูลด้วยตนเอง

5.1.4 ความละเอียดอ่อนของเนื้อหาในสังคมพหุวัฒนธรรม

จังหวัดนราธิวาสมีความหลากหลายด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิต การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศาสนา หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม และประชาธิปไตยบางประเด็นจึงต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ เป็นกลาง และเคารพความแตกต่าง เนื้อหาหรือเหตุการณ์เดียวกันอาจมีการรับรู้และการตีความแตกต่างกันตามประสบการณ์และพื้นฐานทางสังคมของผู้เรียน

ครูจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ นำเสนอข้อมูลหลายมุมมอง แยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น และหลีกเลี่ยงการชี้นำหรือสร้างภาพเหมารวม การเปิดพื้นที่อภิปรายต้องคำนึงถึงความปลอดภัยทางความคิดและความรู้สึกของผู้เรียน เพื่อให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลโดยไม่ถูกดูหมิ่น ตีตรา หรือเลือกปฏิบัติ

5.1.5 ความต่อเนื่องของการนิเทศและการจัดเก็บหลักฐาน

แม้สถานศึกษาจะดำเนินกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ แต่การจัดเก็บข้อมูลและหลักฐานของบางกิจกรรมอาจยังไม่เป็นระบบ ทำให้การตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมาย กระบวนการ ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการนำไปพัฒนาต่อทำได้ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

การนิเทศและติดตามจึงต้องให้ความสำคัญทั้งกับการดำเนินกิจกรรมและคุณภาพของหลักฐาน เช่น แผนการจัดการเรียนรู้ เครื่องมือประเมิน ชิ้นงานผู้เรียน บันทึกผลหลังสอน ภาพกิจกรรม และข้อมูลสะท้อน

กลับ หากขาดหลักฐานที่เพียงพอ ย่อมทำให้การสรุปผลหรือยืนยันความเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างทำได้ อย่างจำกัด

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 พัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่องและตรงตามความต้องการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพัฒนาครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การโค้ช การให้คำปรึกษา และกระบวนการ PLC โดยเน้นให้ครูได้ฝึกออกแบบและทดลองใช้กิจกรรมจริง ตั้งแต่การวิเคราะห์มาตรฐาน และตัวชี้วัด การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ การเลือกวิธีสอน การสร้างสื่อ ตลอดจนการออกแบบเครื่องมือวัด และประเมินผลตามสภาพจริง

การพัฒนาควรแบ่งตามระดับความพร้อมและความต้องการของครู ไม่ควรใช้หลักสูตรเดียวกันทั้งหมด โดยอาจจัดกลุ่มครูที่ต้องการพัฒนาพื้นฐาน กลุ่มที่สามารถออกแบบกิจกรรมได้แล้ว และกลุ่มครูต้นแบบที่พร้อม ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือขยายผล เพื่อให้การพัฒนา มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานจริง

5.2.2 จัดทำคลังสื่อและฐานข้อมูลท้องถิ่นที่มีคุณภาพ

ควรจัดทำคลังสื่อ ข้อมูลท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ และเครื่องมือประเมินที่ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการ โดยจัดหมวดหมู่ตามสาระ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่ พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตย เพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงและนำไปปรับใช้ได้สะดวก

คลังข้อมูลควรประกอบด้วยสื่อหลายรูปแบบ เช่น แผนที่ ภาพถ่าย เอกสาร หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าท้องถิ่น สื่อดิจิทัล แบบบันทึก แบบสังเกต และเกณฑ์ประเมินชิ้นงาน พร้อมระบุ แหล่งที่มาและข้อควรระวังในการใช้ โดยเฉพาะข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนหรืออาจมีการตีความแตกต่างกัน

5.2.3 ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ใกล้โรงเรียน

สถานศึกษาควรสำรวจและจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ใกล้โรงเรียน เพื่อลดข้อจำกัดด้านงบประมาณ เวลา และการเดินทาง แหล่งเรียนรู้อาจครอบคลุมสภาพภูมิประเทศ ชุมชน ศาสนสถาน บุคคลสำคัญ ราชัญชาวบ้าน หน่วยงานของรัฐ และองค์กรท้องถิ่น โดยพิจารณาความเหมาะสมกับเนื้อหาและความปลอดภัยของผู้เรียน

ในกรณีที่ไม่สามารถเดินทางไปยังแหล่งเรียนรู้ได้ อาจใช้แผนที่ ภาพถ่าย วิดีทัศน์ เทคโนโลยีเสมือนจริง หรือเชิญวิทยากรในชุมชนมาร่วมจัดการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ต้องตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ของเนื้อหา ก่อนนำมาใช้ทุกครั้ง

5.2.4 สร้างความร่วมมือกับชุมชนและภาคีเครือข่าย

ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน ผู้นำศาสนา ปราชญ์ท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายทางวิชาการ เพื่อร่วมสนับสนุนข้อมูล บุคลากร แหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรม

ความร่วมมือดังกล่าวควรมีเป้าหมายและขอบเขตที่ชัดเจน โดยคำนึงถึงความถูกต้องทางวิชาการ ความเป็นกลาง ความปลอดภัย และประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ เพื่อให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และหุ้นส่วนในการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

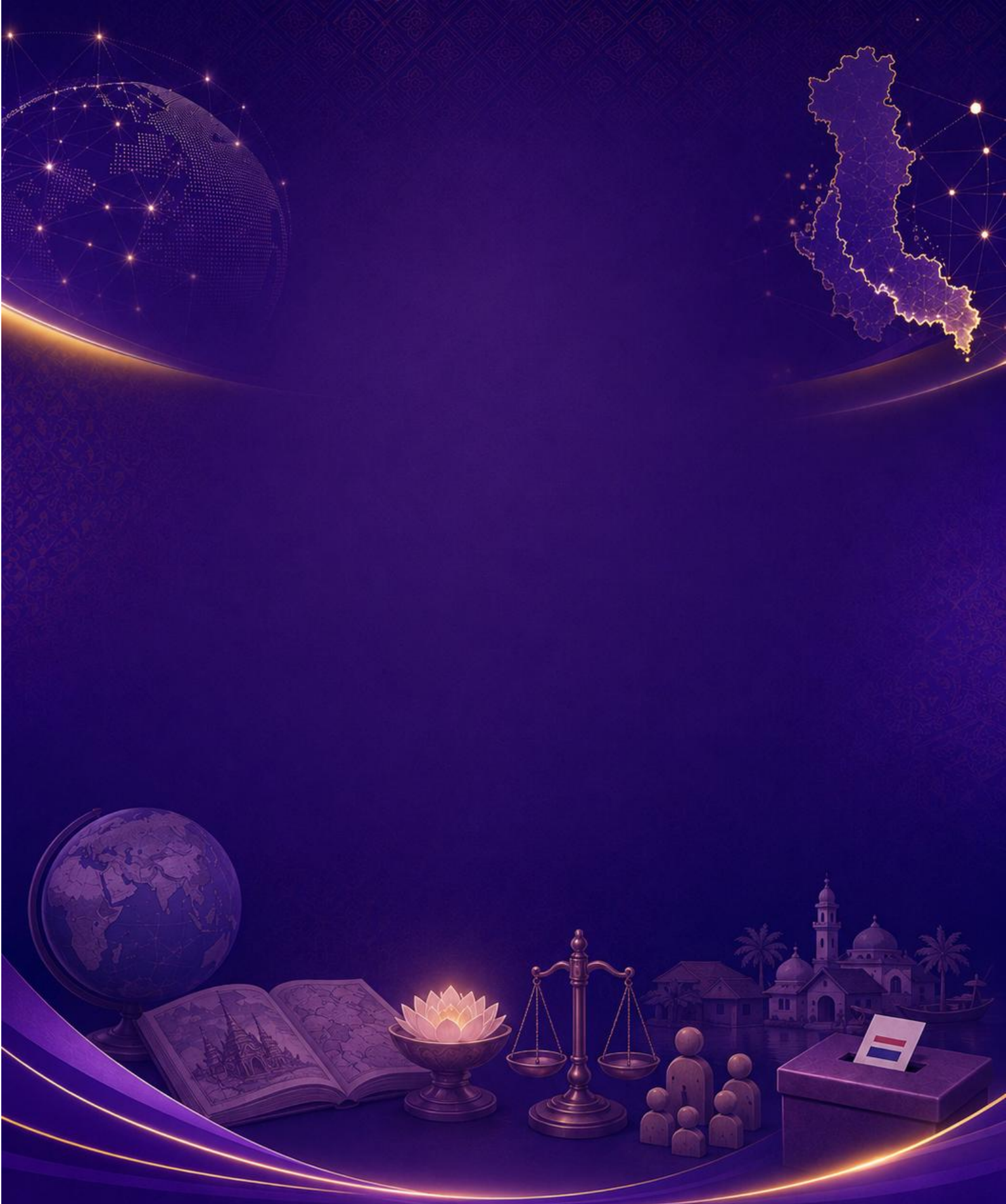
5.2.5 พัฒนาการจัดการประเด็นละเอียดอ่อนอย่างเป็นกลาง

ควรพัฒนาครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ประเด็นที่มีความละเอียดอ่อนหรือมีความคิดเห็นแตกต่าง โดยเน้นการใช้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ การนำเสนอหลายมุมมอง การตั้งคำถามอย่างเป็นกลาง และการจัดการอภิปรายที่เคารพศักดิ์ศรีของผู้เรียน

สถานศึกษาควรกำหนดข้อตกลงในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้เรียน สร้างพื้นที่เรียนรู้ที่ปลอดภัย และส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นโดยใช้เหตุผลและหลักฐาน ไม่ใช่ถ้อยคำที่สร้างความเกลียดชังหรือแบ่งแยก วิธีการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ และสันติ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. เอกสารหลักสูตรฉบับเต็ม
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คลังเอกสารประกอบหลักสูตร
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. เอกสารแนบปฏิบัติ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระประวัติศาสตร์ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. ชุดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในสังคมร่วมสมัย: เรื่องของฉัน เรื่องของเรา. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- คลังเอกสารด้านสังคมศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. เอกสารการนิเทศ Active Learning
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. (2569). ข้อมูลผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตยของสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 17 แห่ง. นราธิวาส: กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. (2569). รายงานสรุปผลการส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม และประชาธิปไตย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569. นราธิวาส: กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.

กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี